

Stockholm 2016-07-07

Kulturdepartementet
Enheten för demokrati och det
civila samhället

Remissyttrande över Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13)

Ref: Ku2016/00504/D

IOGT-NTO välkomnar civilsamhällesutredningen vars målsättning är att stärka det civila samhället. Vi ser positivt på flera av utredningens bedömningar och förslag. Viktigt att lyfta och belysa civilsamhällets mångfald och särart, civilsamhällets roll och betydelsen av alla insatser och verksamheter som görs på olika nivåer och områden i samhället. Det civila samhällets demokratiska roll som självständig röstbärare, opinionsbildare och demokratiskola är en viktig grund för en fungerande demokrati.

Hela det offentliga samtalet om civilsamhället har de senaste åren förödande handlat om ideella aktörer som välfärdsaktörer. Diskussionen om röst och service, som är relevant då ideella aktörer intar en upphandlad roll och samtidigt bedriver politisk påverkan på det offentliga, har smittat av sig på samtalet om ideell verksamhet i stort. Detta har gjorts att hela vårt breda och livaktiga föreningsliv har reducerats ner till två roller; en röstfunktion och en servicefunktion. Den demokratiska funktionen är långt mycket mer än enbart en röstbärande sådan.

Idag ser vi att civilsamhället ofta jämförs med företag i en rad olika processer – inte minst i kontakt med myndigheter. Kända fall är när ideella organisationer anses snedvridda konkurrens inom t.ex. second hand-verksamhet.

Vikten av det ideella engagemanget, det sociala sammanhanget och dess samhällsnytta borde lyftas ytterligare för att främja och ge människor möjlighet till delaktighet och engagemang. Det svenska folkets ideella engagemang är högt och relativt stabilt men civilsamhället har ett viktigt uppdrag att möjliggöra och tillämpa nya verksamheter, föreningar och engagemangsformer som lockar fler människor att ta del av en betydelsefull verksamhet.

I utredningen vill vi särskilt lyfta och tillstyrka förslaget om att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF får i uppdrag att arbeta med kompetenshöjande insatser gentemot statliga myndigheter, kommuner och landsting i frågor som rör civilsamhället. Förutom ökad kompetens är det ett uppdrag som kan

leda till ökad förståelse, nya samarbeten och samverkansformer framöver som säkerligen bidrar till en positiv samhällsutveckling.

Förslaget om att göra en översyn av kriterierna för att kunna söka och ta del av projektmedel från Allmänna arvsfonden välkomnas särskilt då finansiering ofta är en svårighet. Det är viktigt att föreningar och organisationer ska kunna ta del av dessa medel på ett lättare och om möjligt kunna ansöka om medel till nya sorters verksamheter än tidigare för att på så sätt kunna bidra, planera och utveckla viktig och långsiktig verksamhet som gör skillnad.

En förutsättning för ideella organisationer fortsatt ska kunna finnas och utveckla den allmännyttiga verksamheten är en långsiktig oberoende finansiering mycket viktig.

Utredningen för ett stärkt civilsamhälle har haft i uppdrag att undersöka möjligheterna att på olika sätt underlätta för det civila samhällets organisationer att bedriva sin verksamhet, att utvecklas och att därigenom bidra till demokrati, välfärd, folkhälsa, gemenskap och social sammanhållning. Tyvärr berörs finansieringsfrågan endast i bakgrundssammanhang och det fastslås bland annat: "Så kallade hävdvunna rörelseintäkter såsom lotterier, basarer och second handförsäljning är fortsatt viktiga inslag för många organisationer." Utredningen väljer att inte gå in på hur framtida finansiering från spel och lotterier för civilsamhället ska säkras utan konstaterar istället: "Utredningen har tagit del av en del av den problembild som gäller lotterier och spel, men konstaterar också att spellagstiftningen är föremål för en särskild utredning (Utredningen om omreglering av spelmarknaden, Fi 2015:11, dir. 2015:95)." Det är olyckligt att utredaren valt att lägga denna del av finansieringsfrågan åt sidan.

Tillsammans genererade rikslotterier och bingo under 2015 minst 1,6 miljarder kronor till det svenska föreningslivet och ideella organisationer. Stödet skiljer sig från statsbidrag som snabbt kan förändras och ofta öronmärks.

Finansieringen från spel och lotterier kan nu komma att tryggas om förslagen från den pågående spellicensutredningen, och sedan omregleringen, av den svenska spelmarknaden landar rätt. Spellicensutredningen har i uppdrag att även undersöka de ideella aktörernas förutsättningar. I direktiven till utredningen står:

- Det är av stor vikt att ideella, allmännyttiga organisationer kan fortsätta att utvecklas
- Förutsättningarna för finansiering av allmännyttiga ändamål ska vara fortsatt goda
- Och hur ska allmännyttiga ideella organisationer även fortsättningsvis kunna finansiera en del av sin verksamhet genom anordnade av lotterier?

Det är viktigt att finansieringen från spel och lotterier även i framtiden kan skapa förutsättningar för de ideella organisationerna att fortsätta bidra till samhällsutvecklingen.

Därför är det viktigt att lyfta dessa fyra faktorer för framtida spelmarknaden;

- Ge enbart tillstånd att bedriva traditionella lotterier – skraplotterier, nummerlotterier, prenumerationslotterier och bingo – till allmännyttiga ideella organisationer. Mot bakgrund av den digitalisering som pågår i samhället bör tillstånden inte begränsas till den fysiska marknaden utan även omfatta traditionella lotterier on-line.

- Skattebefria intäkterna, under förutsättning att hela överskottet går till allmännyttig ideell verksamhet. Spel vars överskott går till allmännyttiga ändamål bör vara skattebefriade även på den öppna konkurrensutsatta licensmarknaden. Om aktörer som har som ambition att ge motsvarande 20 procent av omsättningen till allmännyttiga ändamål även ska betala en skatt på 15-20 procent av spelnettot (efter utbetalda vinster) uppstår en form av dubbelbeskattning. Det är inte rimligt.
- Ge alla aktörer möjlighet till produktutveckling. Det bör inte regleras hur stor andel av omsättningen som går till kostnader, inklusive licens- eller serviceavgifter. Däremot ska det öppet redovisas i tillståndet vilken procentandel som går till licensavgifter.
- Stärk konsumentskyddet genom krav på spelansvar och marknadsföring. Kraven ska vara hårdare där risken för spelproblem är hög. En framtida branschorganisation ska enas om riktlinjer för spelansvar och marknadsföring. Överträdelse ska rapporteras till den framtida spelmyndigheten som ansvarar för tillsyn av aktörerna

Omregleringen är ett gyllene tillfälle att ge goda möjligheter att generera substantiella lotteriöverskott till civilsamhället.

Finansieringen av civilsamhället är grundläggande för alla de förslag som utredaren för ett stärkt civilsamhälle har presenterat. Utan långsiktiga finansieringskällor blir verksamheten lidande. Därför är det viktigt att överskottet från spel och lotterier i framtiden får möjlighet att växa och fortsätta bidra till en viktig finansieringskälla för civilsamhället.

Förutom svårigheter med finansiering så är den omfattande administrationen en belastning för många organisationer och därför tillstyrker vi förslaget om att Tillväxtverket får i uppdrag att i sin årliga uppföljning av förenklingsarbetet på vissa myndigheter efterfråga åtgärder avsedda att förenkla för civilsamhällets organisationer.

Utredningen bedömer att civilsamhällets behov av information och stöd bör mötas i syfte att underlätta för civilsamhällets organisationer att bedriva sin kärnverksamhet. Det kan bidra till att underlätta för den stora del av befolkningen som på sin fritid ideellt sköter en organisations administrativa uppgifter. Om civilsamhället får detta stöd så skulle det med all säkerhet leda till mer konkret verksamhet då tiden för det ideella uppdraget tidigare har gått åt till löpande administration med en tillhörande risk att det ideella engagemanget tappas bort.

Vi vill även tillstyrka förslaget om det införs ett krav i kommittéförordningen på att om förslagen i ett betänkande har betydelse för villkoren för det civila samhällets organisationer ska konsekvenserna i det avseendet redovisas i betänkandet. När myndigheter meddelar föreskrifter påverkas ibland även det civila samhällets organisationer och vi är positiva till utredningens förslag om att det införs ett krav i förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning om att förvaltningsmyndigheter ska göra en konsekvensutredning avseende vilka effekter som ett genomförande av nya eller ändrade regler får för organisationer inom det civila samhället.

Många aktörer inom civilsamhället arbetar även internationellt och där vill vi lyfta upp mervärdet med samverkan och utbyte av metoder med andra organisationer som genom exempelvis bildning och erfarenhetsutbyten leder till att stärka den demokratiska uppbyggnaden och utvecklingen nationellt och internationellt.¹

Johnny Mostacero
Förbundsordförande

Peter Moilanen
Generalsekreterare

¹ Strategi för stöd genom svenska organisationer i det civila samhället 2016-2022,
UD2016/10135/IU